

Spelen, leren en bewegen in een natuurlijke omgeving

Jan Kersten
Tiny Wigman
foto's: Anthony Fairely
AV Producties

Cool Nature Gelderland

Burgers die actief meedenken en meedoen: het is de droom van menig bestuurder. Die moet steeds vaker gebruikmaken van 'burgerkracht'. Het Gelderse project Cool Nature is een voorbeeld van geslaagde samenwerking en participatie. De meeste van de twaalf grote, avontuurlijke natuurspeel terreinen van dit project zijn omarmd door de buurt. Ze worden onderhouden door kinderen, ouders, vrijwilligers en plaatselijke organisaties, met ondersteuning van de betrokken gemeenten. Kinderen van alle leeftijden kunnen hier natuur ontdekken en vrijuit bewegen, fantaseren en spelen. Bovendien stellen deze grote terreinen ook ecologisch nog wat voor.

*Wentholtpark in
Lichtenvoorde tussen
twee woonwijken.*

*Meer informatie?
www.bureauniche.nl
of www.coolnature.nl*

Beekdalpark in Arnhem tussen twee woonwijken.

Cool Nature is 23 mei 2013 afgesloten met een symposium in Arnhem. Voor Groen maken we een kleine ronde langs de velden. Wat heeft het opgeleverd en hoe gaat het verder?

In het Gelderse project Cool Nature komen jeugdwerk, natuureducatie en klimaatadaptatie op bijzondere wijze samen. Dit project is in 2009 opgezet in het kader van het klimaatbeleid van de provincie Gelderland, maar stelt tegelijkertijd ook spelen, leren en bewegen centraal.

Twaalf Gelderse gemeenten hebben subsidie gekregen voor de inrichting van een Cool Nature-park: fantasierijke natuurspeelplekken van minimaal twee hectare, dicht bij de bewoners in het dorp of buurt. Sommige gemeenten integreerden de speelplekken in bestaande plannen, functies combinerend. Ergens anders werd een gebied opnieuw ingericht. In de meeste gemeenten is het project opgepakt vanuit de afdeling(en) groen, spelen en ruimtelijke ontwikkeling. Maar ook andere afdelingen werden bij het project betrokken.

Scholieren van Openbare Basisschool Het Hof in Lichtenvoorde bedachten kansen en mogelijkheden voor het park.

Maquette van het project in Lichtenvoorde. (foto: Sarah Los)

Kinderen aan de basis

Overall dachten basisscholieren mee over het ontwerp en de inrichting. Een sterke zet, want dat leverde fantasierijke kunstwerken, speeltoestellen en inrichtingsvondsten op. En het zorgde voor betrokkenheid en enthousiasme van ouders, scholen, bewonersgroepen en dorps- of wijkraden. Kinderen zijn oorspronkelijke en ook sociale ontwerpers. Dat blijkt overall weer. Ze moeten wel duidelijke randvoorwaarden meekrijgen om te voorkomen dat ze alleen maar speeltoestellen bedenken.

Een mooi voorbeeld van die participatie is Hengelo. Daar ligt een verzorgingshuis aan het park. De ouderen wilden heel graag meer zicht hebben op het park. Gewoon een mooi, weids uitzicht over het landelijk gebied, in plaats van kijken naar de groeiende bomen vlak voor het raam. Ook wilden ze graag meer mogelijkheden hebben om een ometje te maken. De Hengelose kinderen hebben ontwerpen gemaakt, maar daarbij wel nadrukkelijk de boodschap gekregen dat ze ook aan de ouderen en andere groepen moesten denken. De ouderen die naar de presentatie van de plannen kwamen, waren aangenaam verrast.

Nu het park er ligt, zien ze hier hun kleinkinderen spelen en ze kunnen er zelf op een bankje bij gaan zitten. De aanvankelijke scepsis is omgeslagen in waardering. "Ik dacht van de winter nog, dit wordt niks maar het is geweldig mooi..."

Leren verantwoordelijkheid te nemen

Heel mooi was de samenwerking tussen jongeren en kinderen. Op verschillende plekken hebben jongeren, in de vorm van een maatschappelijke stage, kinderen begeleid met het maken van een ontwerp. Iedereen wil het in principe graag goed doen en worden gewaardeerd.

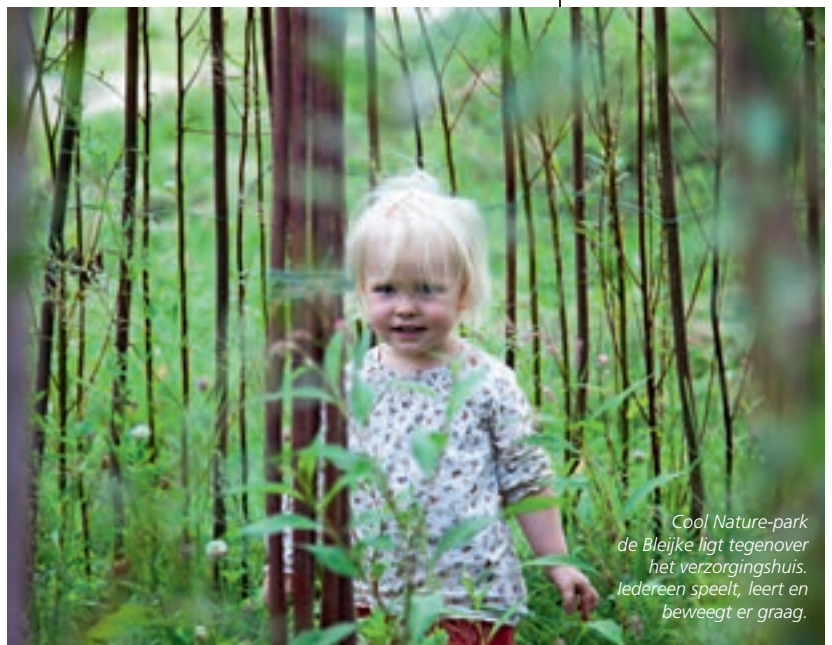
Jongeren in Hengelo wilden graag een ontmoetingsplek in het park. De vorige was wegens overlast verwijderd en ze realiseerden zich dat ze met 1-0 achter stonden. In overleg met politie en jongerenwerkers zijn de jongeren gekomen tot een ontwerp en binnenkort starten ze, bij wijze van werkervaringproject, met het bouwen van hun eigen ontmoetingsplek. "Voor opgroeiende kinderen is het van belang dat ze serieus worden genomen, dat ze kunnen meedenken en kunnen meehelpen en dat ze ertoe doen. Ze moeten ergens leren om verantwoordelijkheid te nemen", aldus pedagoog Micha de Winter op het Cool Nature-symposium. Kinderen, ouders, vrijwilligers en medewerkers van organisaties en gemeenten zijn trots op de plekken zelf en op de manier waarop is gewerkt. Dat vertaalt zich in betrokkenheid bij beheer en toezicht. Het Cool Nature-project draagt bij aan meer sociale cohesie. De deelnemers beschouwen de speel-leerplekken vrijwel unaniem als een verrijking van de buurt, voor iedereen, jong en oud.

Het project in Lichtenvoorde wordt gerealiseerd.
(foto: Sarah Los)

Scholieren van basisschool het Kompas in Didam presenteren de plannen.

Cool Nature-park de Bleijke ligt tegenover het verzorgingshuis. Iedereen speelt, leert en beweegt er graag.

“Het is een ontmoetingsplek geworden voor de hele wijk”, zegt een betrokkene uit Lichtenvoorde.

Speelwaarde, recreatiewaarde, ontmoeting

De invulling van de terreinen is heel verschillend. De ruimtelijke kwaliteit wordt door kinderen en jongeren heel anders beoordeeld dan door menige commissie en door volwassenen. Kinderen beoordelen een ruimte op wat je er kunt doen, op de sfeer en ze kijken of het er veilig is.

In Didam lag een voormalig dorpspark. Dat bestond uit een met hondenpoep bezaaid grasveld met middenin een Jop (jongerenontmoetingsplek) die werd omringd door zwerfvuil. Dit voormalige park is omgetoverd tot een avontuurlijk speelterrein waarin twee vrijwilligers van het wijkplatform dagelijks een ronde doen. Het vandalisme is teruggelopen tot vrijwel nul. En als er iets is, dan wordt het meteen opgelost. Het park dat kinderen voorheen meden - “daar zitten altijd jongeren voor wie ik bang ben” - is een park geworden dat populair is voor verjaardagsfeesten. Ook hier hebben

Hengelo(Gld): Dorpsbelang Hengelo is ook initiatiefnemer van Cool Nature en van de beheer- stichting de Bleijke.

Landgoedeigenaar Wim Rosier onderhoudt zelf het Cool Nature-terrein in Gendringenl Buurtvereniging de Wentholtjes is actief betrok- ken bij het beheer van het Cool Nature-park in Lichtenvoorde.

Stichting Avonturenbos de Stekkenberg verzorgt het beheer van het Avonturenbos in Groesbeek. Speeltuinvereniging Barchem onderhoudt het speelterrein en organiseert activiteiten.

Didam (Montferland): het wijkplatform de KOM loopt dagelijks rond en voert beheertaken uit.

de kinderen aan de basis gestaan en ook hier zijn de volwassen ingeschoven en hebben de positieve energie overgenomen. Het zijn ontmoetingsplek- ken voor de buurt.

Zo ook in Arnhem, een ander parkvoorbeeld. "Het park ligt tussen twee wijken die elkaar nooit tegenkwamen. Bij de opening zaten bewoners van die wijken samen op een picknickkleedje en dat is daarna zo gebleven", vertelt een projectleider uit Arnhem.

Scholen gebruiken de Cool Nature-plekken voor natuuronderwijs en outdoor-activiteiten. Bepaald geen luxe in tijden dat natuur- en milieueducatie wordt wegbezuinigd. Er blijkt een grote behoefte te zijn aan dit soort gratis toegankelijke natuur- speelterreinen. In het Avonturenbos in Groesbeek (niet direct een Cool Nature-project maar hetzelfde concept) komen bussen met kinderen vanuit Grave en uit Arnhem. Gewoon, omdat er een fijne plek is in het bos met een inrichting waarover is nagedacht. Een plek waar kinderen zelf het spel kunnen maken en daardoor niet uitgekeken raken. En gratis!

Spin off, mensen willen wel

De Cool Nature-terreinen hebben een voorbeeld- werking. Binnen de gemeenten die meegedaan hebben, is er een andere referentie voor spelen, leren en bewegen. Er liggen nu concrete voorbeel- den. Iedereen kan er zien hoe zoiets functioneert. Soms komt de belangstelling van ver weg. "We waren erg verrast dat mensen uit Amsterdam in Lichtenvoorde kwamen kijken", aldus een gemeen- teambtenaar.

De praktijkvoorbeelden werken inspirerend voor de beleidsterreinen groen en spelen. Hoe kunnen we spelen en groen combineren in de ruimtelijke ordening? Ook worden er nieuwe terreinen aange- legd. De gemeente Rheden heeft een aantal terre- nen gerealiseerd en de gemeente Groesbeek heeft nu het Avonturenbos. In Doetinchem staat men op het punt om een Cool Nature-terrein op te zetten.

Waterretentie, ecologische rijkdom, spelen, bewegen en leren in een gebied in Beneden Leeuwen.

Ondersteuning Cool Nature in de vorm van communities

Er klinken tevreden geluiden over de opzet van het subsidieprogramma van Cool Nature en over de communities. Die laatste zijn speciaal opgezet om thema's uit te diepen en te leren van elkaars praktijkervaringen. "Met dit project krijg je feedback en werk je samen, terwijl je bij andere subsidieprogramma's een rapport stuurt en verder niets hoort", aldus een projectleider. De communities zijn vanaf het begin georganiseerd rond verschillende thema's die je als gemeente of terreinbeheerder tegenkomt. De inhoud van de bijeenkomsten veranderde gedurende het hele project. Er vond een overgang plaats naar een andere stijl van inrichten en beheer, waarbij er weinig referenties zijn. De bijeenkomsten waren zeer praktijkgericht en daarin kon elk aspect aan bod komen: excursies naar voorbeeldgebieden, een ontwerpworkshop voor gemeentelijke ontwerpers, beheer en gebruik. De samenstelling van de groep veranderde mee met de onderwerpen. Bij de laatste bijeenkomsten kwamen er steeds meer vrijwilligers. Er ontstond een directe interactie tussen verschillende betrokkenen, van beleid tot uitvoering en beheer. Voor alle partijen was het leerzaam en inspirerend.

De investeringen in het proces bij de aanloop betalen zich terug in de vorm van betrokkenheid en verantwoordelijkheid nemen. De bewoners en instanties sluiten de natuurlijke speelplekken in het hart en werken er samen bij de aanleg en in het onderhoud.

Wie volgt?

Het subsidieprogramma van de provincie stopt. Stichting Cool Nature is in oprichting. Deze stichting heeft tot doel om nog veel meer van dit soort plekken op te zetten en om het gebruik te stimuleren. De speelplekken voorzien in een grote behoefte van kinderen. Ze hebben een eigen terrein waar niet alles is voorgekauwd en waar ze natuur, ruimte en vrijheid ervaren. Waar ze kunnen ontdekken, dromen, fantaseren, oefenen of tot rust komen. Dankzij de stichting blijft ervaring beschikbaar, de website blijft in de lucht en er worden excursies georganiseerd. Door het delen van kennis en ervaring wordt het steeds eenvoudiger om nieuwe plekken op te zetten. Elke wijk en elk dorp verdienen zo'n plek. Wie volgt?